

ZVUKOVÁ ROVINA JAZYKA A PRAVOPIS – OPAKOVANIE

1. Vymenujte artikulačné ústroje:

- A - DOLNÁ ČEUSŤ
- B - PERY
- C - JAZYK
- D - PODNEBIE → MÄKKE
- E - HLASIVKY → TVRDE

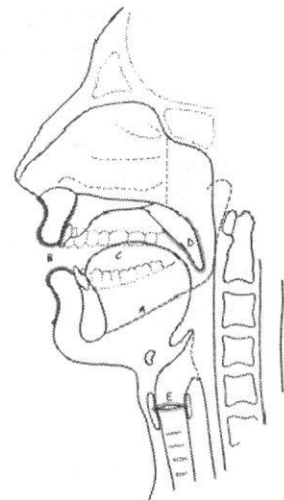
ZUBY

DÁSNĽO

ČAPK

ÚSTNÁ DUTINA

HRDLOVÁ DUTINA



2. Zmeňte fonému v slove tak, aby nové slovo bolo súčasťou ľudského tela:

dub – dub

host – host

krst – prst

los – nos

3. Urobte fonetický zápis slovných spojení:

s očami [SŮČAMĽ]

s otcom [SŮCŮM]

ku kráľovi [KŮKRÄĽŮVI]

z fľaše [SFÄŠE]

4. Doplňte chýbajúcu hlásku ä/e v slovách:

temeno, temä, bremeno, bremeä, veda, mäkký, med, vednúť, veža, mäso, vela, pät, devät,
pero, opät, pes, päst', pamät, meno, naspät', holúba, žriebä, smed, Svätopluk, obväz,
mesto, nevädza, väčší, veru, zväzok

5. Ktoré slovo z dvojice je správne?

vlákenko – vlákienko

okenko – okienko

krídelko – krídielko

výhier – výher

čísel – čísiel

6. Podčiarknite v texte slová, ktoré obsahujú slabikotvorné spoluhlásky: RL, R', L'

Duní Dunaj a vlna za vlnou sa valí. Prhlava mi poprhlila prsty. Vtáci v celých krdľoch pritiahli do dolín. Chutí mi žltok s cukrom. Srnky sa zvrtili a bežali nazad ku krmidlám. Hlboká trhlina bola plná tŕnia. Krkavce sa zhŕkli do veľkého krdľa. Víchor vyvrátil telegrafný stĺp. Drž ten prst! Vrabce štrng-brnk do tŕnia. V komore je hrba jablák. Ostrý vrták dobre vŕta do hlbky. V teplom počasí ma veľmi bolia kĺby.

ORTOEPIA – OPAKOVANIE

1. V slovách podčiarknite spoluhlásku, ktorá sa vo výslovnosti spodobuje, Určte, na akú spoluhlásku sa spodobuje:

^čhádž, ^ťkeď, ^kmozog, ^sblízky, ^tnárod, ^ďliečba,
^{oh}ľahký, ^tzáhradka, ^cjedzte, ^sukáž, ^ťloď, ^ťpodte,
^šnôžka, ^pbábka, ^ďpäť metrový, ^šstrážca, ^žvášmu

2. Určte, v ktorých slovách sa predpona -roz, -vz spodobuje:

^{roz}rozdeliť, ^{vz}roztrhať, ^{vz}vzkličiť, ^{vz}vzkypieť,
^{vz}vzbúriť sa, ^{vz}rozbolieť, ^{vz}rozbiť, ^{vz}rozčesať,
^{roz}rozšíriť, ^{roz}rozpovedať, ^{vz}rozriešiť, ^{vz}vzplanúť

3. Rozdeľte slová do troch skupín podľa toho, ako sa v nich vyslovuje spoluhlásku v (ako v, ako u, ako f):

borievka, spev, včela, veda, vták, havran, vchod, chlapov, dievča, vlast', lev, všetko, vraj, veru, vpád

ako v : ~~veda~~, VEDA, HAVRAN, VLAST', VRAJ, VERU
ako u : BORIEVKA, DIEVČA, CHLAPCOV, LEV, SPEV
ako f : VČELA, VTÁK, VCHOD, VŠETKO, VPÁD

- ! 4. Porovnajete výslovnosť a pravopis vyznačených slov v ukážke. Na akých miestach dochádza k znelostnej asimilácii?

Po Dunaji pláva ^ťloď. ^ťKde ^ťsi bol večer? ^ťBoh ^ťja chráň, ak to urobíš! Prestal ^ťja už ^ťbolieť ^ťzub? Nebrús si tento ^ťnôž. Nechcel sa ^ťpodpísať, pokiaľ neuvidí dôkazy. ^ťPod ^ťkríčkom rastie ^ťhríb. Dnes oslavuje ^ťnáš ^ťroléc. Už ^ťvčera bolo neskoro. Chceli by sme ^ťrozšíriť ^ťnovú ^ťprevádzku. Ani nevedeli, ako sú ^ťblízko. Po ich stretnutí vypukla prudká ^ťháďka. Javor, buk aj ^ťdub patria medzi listnaté stromy. Najmä ^ťnebež tak rýchlo! Na výrobu tej pracky používajú iba ^ťmosadz.

↓ k nemu
2. smla
- pri písaní sa smla nemala
- podoban mi do smla, no smla
mla na mosadz pripravy a
mla. smla du

INFORMÁCIA A KOMUNIKÁCIA – OPAKOVANIE

- Charakterizujte učenie ako cieľavedomý proces. Vysvetlite rozdiel medzi povrchovým a hĺbkovým prístupom k učeniu. Ktoré faktory ovplyvňujú učenie?
- Čo znamená efektívne čítanie a efektívne zapamätávanie? V čom sa odlišujú naivný, analyzujúci a syntetizujúci čitateľ?
- Prečítajte si ukážku a vyriešte úlohy na porozumenie daného literárneho textu.

Ukážka:

Čím väčší som sa na svojich ranných pochôdzkach blížil ku kuchyni, tým naliehavejšie bolo mačkino mraučanie. Už ma predbehla, viedla ma, vábila za sebou do kuchyne. „Ty beštia jedna pažravá,“ nadával som jej nahlas, lebo som sa nemusel báť, že by som v prázdnom byte niekoho zobudil, „ty nízky, prízemný tvor.“ Nadávkami som zakrýval kapituláciu a mačka to vedela, preto sa ani neurazila. Mlčky sledovala, ako otváram chladničku a vyberám plúcka, potom vyskočila na kuchynský pult, virtuózne prekračovala misky a poháre, nazrela do drezu a labou vylovila kus mäsa. „Dolu!“ zavelil som ktovie komu, lebo mačka ma ignorovala, a keď som ju napokon zhodil, iba čosi odvrkla a vzápätí bola zase hore. Áno, možno je to nízky, možno prízemný, ale slobodný tvor.

Niežeby sa nikdy nepodlizovala, nežobrala o kúsok mäsa alebo pohladenie, niežeby nikdy nezažila odmietnutie, nikdy sa neuchyľovala ku kompromisom; len sa tým nedá pokoriť. Je to jednorázová udalosť, nehoda bez následkov.

(Pavel Vilikovský: Kôň na poschodí, slepec vo Vrábľoch)

1. Nájdite v ukážke slovesá, ktorými je vyjadrená personifikácia mačky. *odmätla, mraučala, viedla, vábila, zakrýval, kapitulovala, neurazila, sledovala, otvárala, vyberala, vyskočila, prekračovala, nazrela, vylovila, zhodil, odvrkla, bola zase hore.*
2. Nájdite v ukážke:
 - a) slovo alebo slovné spojenie, ktoré vyjadruje mimoriadny výkon, *virtuózne prekračovala misky*
 - b) slovo alebo slovné spojenie, ktoré vyjadruje ústup z pozícií. *KAPITULÁCIA*
3. Ktoré z uvedených tvrdení vystihuje vzťah muža z ukážky k mačke?
A. Nenávidí ju. B. Napodobňuje ju. **C. Obdivuje ju.** D. Ignoruje ju.
4. Ktorý z uvedených prívlastkov necharakterizuje mačku z ukážky?
A. Ústupčivá. B. Šikovní. C. Nenásytná. D. Neposlušná.

- Uveďte hlavné zdroje získavania nových informácií. Objasnite rozdiel medzi primárnymi, sekundárnymi a terciárnymi informačnými prameňmi.
- Vysvetlite pojmy: osnova, konspekt a tézy. Aký je rozdiel medzi konspektom a konceptom?
- Uvedenú ukážku spracujte ako osnovu. Pretransformujte jednotlivé heslá osnovy na tézy.

Ukážka:

Elektronický korpus slovenského jazyka

Ako jedna z posledných krajín strednej Európy sme začali budovať špecifický súbor jazykových dát v elektronickej podobe – korpus. Lingvisti na základe autentického jazykového materiálu opisujú predovšetkým významy a funkcie slov i ďalších jazykových prostriedkov.

Korpus je určený predovšetkým pre odbornú verejnosť, teda jazykovedcov, ktorí na ňom skúmajú svoje hypotézy, prípadne prichádzajú na hypotézy iné. Pre tvorcov slovníkov je to neoceniteľný materiál, na ktorom môžu sledovať všetky nové slová, ktoré pribúdajú do jazyka. Bežným používateľom môže poslúžiť ako zdroj reálneho fungovania jazykových prostriedkov. Nenahrádza však kodifikačné ani gramatické príručky.

Tento nový prístup k jazykovému materiálu viedol aj k vzniku nového odboru, nazývaného aj korpusová lingvistika. Ide o odbor lingvistiky, ktorého predmetom sú jazykové problémy, zisťované na základe korpusov, teda veľkého množstva reálnych textov, v ktorých sa slová a jazykové javy nachádzajú v prirodzených kontextoch.

(zdroj: www.sme.sk upravené)

OSNOVA: - jazykový korpus
- jazykové problémy / korpus
- korpusová lingvistika

TEZA: - Korpus je špecifický súbor jazyk. dát v el. podobe
- Korpus je určený pre odbornú verejnosť, teda jazykovedcov, ktorí na ňom skúmajú svoje hypotézy, prípadne prichádzajú na hypotézy iné.
- Korpusová lingvistika je odbor lingvistiky, ktorého predmetom sú jazykové problémy, zisťované na základe korpusov, teda veľkého množstva reálnych textov, v ktorých sa slová a jazykové javy nachádzajú v prirodzených kontextoch.

- Vysvetlite pojem komunikácia.
- Naznačte rozdiely medzi ústnou a písomnou, priamou a nepriamou, verbálnou a neverbálnou, efektívnou a neefektívnou komunikáciou.
- Uveďte najmenej tri komunikačné situácie, v ktorých je použitie nespisovných slov neprimerané a nekultúrne.
- Určte, o aký typ komunikácie ide v ukážkach.

Ukážky:

- A. *- verejná*
- verbálna, písomná, nepriama - lebo odovzdala a prijímateľ si to uvoľní, dýka jej to

Riaditeľ Základnej umeleckej školy Vrbenského 1 v Bratislave vyhlasuje prijímacie skúšky do hudobného, výtvarného a tanečného odboru na šk. rok 2013/2014 do prípravného a základného štúdia.

Termín prijímacích skúšok: od 13. do 24. mája 2013 a od 2. do 10. septembra 2013 v čase od 14. 00 do 17.30 hod.

Miesto: budova ZUŠ, Vrbenského 1, 831 53 Bratislava – Krasňany

Prijímacie skúšky sa konajú v hudobnom odbore do týchto zameraní:

hra na hudobnom nástroji (pre žiakov ZŠ, žiakov SŠ, poslucháčov VŠ); hra na klavíri, na keyboard; hra na akordeóne; hra na sláčikových nástrojoch - husle, viola, violončelo; hra na dychových nástrojoch: zobcová flauta, priečna flauta, klarinet, trúbka, pozaun, fagot; hra na gitare; spev.

Na prijímacích skúškach zistujeme tieto schopnosti:

Hudobný odbor - hudobný sluch, rytmické cítenie, fyzické predpoklady ku hre na hudobný nástroj.

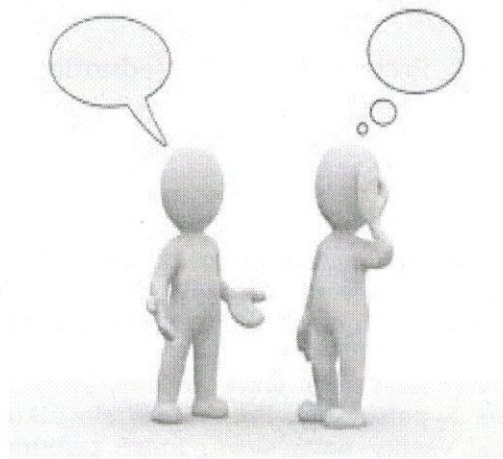
Výtvarný odbor - schopnosť priestorového, farebného a tvarového vnímania a stupeň vyjadrovacích schopností podľa skutočnosti a podľa predstavy.

Tanečný odbor - hudobné a pohybové schopnosti, telesnú spôsobilosť a rytmické cítenie

Mgr. Ulrich Ulmann, riaditeľ ZUŠ

(www.zusvrbenskeho.eu)

B.



- verbálna doplnená neverbálnou (gestá)
- ústna, priama
- súborná / gesto

C.



- neverbálna, nepriama
 - verejná
- IDEOGRAM

SYNTAX – OPAKOVANIE

- Definujte syntax ako jazykovednú disciplínu.
- Vymenujte základné syntaktické jednotky.
- Ako sa rozdeľujú vetné členy? Ktoré slovné druhy plnia funkciu vetných členov vo vete?
- Čo je syntagma a aké druhy syntagiem rozlišujeme?
- Určte, aké vetné členy predstavujú zvýraznené slová vo vetách ukážky 1.

Ukážka 1:

- a) Naše hory lákajú zahraničných ^{PREDMET, PRIAMY} turistov.
- b) Štrbské pleso patrí k najkrajším ^{PREDMET, NEPRIAMY} miestam Tatier.
- c) Lekári ^{4.5}požorne sledujú zdravotný stav pretekárov.
- d) Poslucháči s napätím sledovali pohyby ^{5.5}dirigenta.
- e) Usilovnosťou ^{1.5}sa stal najlepším ^{PRÍSTAVOK} študentom.
- f) Slovenčina, ^{2.5}naš materinský jazyk, je ľubozvučná.
- g) Zovšadiaľ sa ozýva vtáčí ^{4.5}spiev.
- h) ^{5.5}Včera som bola na divadelnom predstavení.
- i) Túžili sme po dúšku ^{5.5}chladnej vody.
- j) Viera stála pred domom ^{DOPLNOK, PODMETOVÝ} zamyslená.

- Definujte vetu ako základnú syntaktickú jednotku.
- Priblížte klasifikáciu viet podľa zloženia, členitosti a obsahu (modálnej stavby).
- Prečítajte si ukážku 2. Nájdite v nej príklady na jednočlenné a dvojčlenné vety. Určte, akými slovnými druhmi sú vyjadrené vetné základy v jednočlenných vetách. Aké vety tvoria text z hľadiska modálnosti?

→ ORNATOVACIE, OPYTOVACIE, ZVOLACIE

Ukážka 2:

^{DVOJČLENNÁ, ÚPRAVA} Turistika bola od malička Vilovou i mojou záľubou. ^{DVOJČLENNÁ, NEÚPRAVA} Už dlho sme plánovali výlet na Medvedí vrch. ^{DVOJ, ÚPRAVA} Pridal sa k nám aj Fero. ^{JEDNOČLENNÁ, SLOVESNÁ} Konečne prestalo pršať. ^{JEDNOČLENNÁ, SLOVESNÁ} Úplne nádherne sa vyčasil.

^{DVOJČLENNÁ, NEÚPRAVA} „Ideme na tri dni,“ nadhodil Fero.

^{JEDNOČLENNÁ, NEÚPRAVA} „Jasne! Vrátime sa v nedeľu poobede.“

^{JEDN., NESLOV., PRÍSTAVOK} „Príma!“ Na dohovorené miesto som prišiel včas.

^{JEDNOČLENNÁ, NEÚPRAVA} „Holahó!“ privítalo ma zahulákanie. „Kde si nechal Vila? Čo? Stúpila mu na nohu lokomotíva?“ A Fero vystrúhal trpiteľskú grimasu.

^{JEDNOČLENNÁ, NEÚPRAVA} „Čo ti šibe?“ chcel som ho uzemniť. No vtom v krikoch zašuchotalo. Od ľaku ma trhlo.

^{JEDNOČLENNÁ, NEÚPRAVA} „Vilo! Preskočilo ti? Čo nás strašíš?“ oboril sa Fero na Vila plaziaceho sa z krovia.

^{JEDNOČLENNÁ, NEÚPRAVA} „Dobre. Stalo sa. Ale už by sme mohli vyraziť. Čakám tu na vás už pol hodiny!“

^{JEDNOČLENNÁ, NEÚPRAVA} Bolo príjemne teplo. Konečne sme vyrazili na Medvedí vrch.

(J. Krajčovičová – K. Balážiková: SJ II pre gymnáziá s osemročným štúdiom)

- Definujte súvetie a jeho druhy.
- Koľko je v texte ukážky 3 zložených súvetí? 4
- Uveďte rôzne typy priradovacieho súvetia a nájdite ich v ukážke 3.
- Vyhľadajte v ukážke 3 jednoduché podradovacie súvetia a určte v nich druh vedľajšej vety.
- Vysvetlite na príkladoch použitie čiarky v súvetí.

Ukážka 3:

- zložené*
- koln. VETA* →
- Človeka, ktorý mal oči modré ako letná obloha, som videl prvý raz. *SÚVETIE, JEDNOD., PODRAD., MŮL. - PRÍKAZOVÁ*
 - Stál na križovatke, usmieval sa a prestupoval z nohy na nohu, ako keby tancoval. *SÚV., ZLOŽENÉ (4)*
 - Nevedel som odhadnúť, koľko môže mať rokov, a preto som mu vykal. *SÚVETIE, ZLOŽ. (3)*
 - Pane, chcete, aby som vám pomohol? *SÚVETIE, JEDNOD., PODRAD., VV - PREDPODÁ*
 - Nemôžem sa pohnúť, lebo všetko vokol mňa je také očarujúce. *SÚVETIE, PODRAD., VV - priradovacia príčina*
 - Ste maliar alebo básnik? *JEDNOD. VETA*
 - Buď to uhádneš sám, alebo sa to nikdy nedozvieš. *SÚVETIE, JED., PRIRAD., NÁHLAČOVACIE*
 - Najprv som nechcel hádať, potom som pristúpil na jeho hru. *JED., PRIR., ZLOŽOVACIE*
 - Rozmýšľal som, ale odpoveď som nenašiel. *SÚVETIE, PRIR., JEDN., ODPOVIEDOVACIE*
 - Vidiš tú ženu, čo má vlasy ako Zlatovláska? *SÚVETIE, JEDNOD., PODRAD., VV - priradovacia*
 - Zdalo by sa ti, že je to celkom obyčajná peroxidová blondína, no nie je to tak, pre niekoho je istotne krásna, záleží na tom, čo k nej cíti. *SÚVETIE, ZLOŽ. (6)*
 - Keď som sa opäť obrátil k nemu, už tam nebol, iba na mieste, kde predtým stál, ostala vo vzduchu zvláštna vôňa a vír akýchsi trblietavých zrníek. *SÚV., ZLOŽ. (4)*
 - Nepozdravil, ba ani do očí sa mi nepozrel. *SÚVETIE, JEDN., PRIRAD., SUPRADOVACIE*
 - Hnevalo ma, že ho už asi nikdy nestretnem. *SÚVETIE, JEDN., PODRAD., PODMETOVÁ - VV*
 - Ja som taký, že sa s každým porozprávam. *SÚV., JEDN., PODRAD., VV - PRÍSUDKOVÁ*

- Definujte nadvetnú (textovú) syntax.
- Priblížte, akými prostriedkami možno dosiahnuť nadväznosť textu a akú úlohu zohráva pri výstavbe textu slovosled.
- Čo ovplyvňuje poradie slov v slovenčine?
- Z hľadiska nadvetnej kompozície textu vysvetlite pojmy odsek, kapitola a nadpis.
- V texte ukážky 4 doplňte odseky a svoj postup zdôvodnite.

Ukážka 4:

NADPIS

Allan Edgar Poe Literárni kritici tvrdia, že dnes klasický spisovateľ, prvý dokázal z krátkého príbehu vydolovať skutočné umenie. Zvlášť úspešné boli mrazivé poviedky Pán domu Usherovcov a Zlatý chrobák, ale nezbohatol na nich. Poviedka Vraždy v ulici Morgue sa pokladá za začiatok dejín detektívneho žánru. Hrôzostrašný príbeh sa odohráva v Paríži, obeťami vraždy sú matka s dcérou. Svedkovia počuli vraha čosi mrmlať, ale nikto nevedel prísť na to, v akom jazyku. Čitateľov prvý raz v histórii poháňala dopredu otázka: „Kto vraždil?“ Odpoveď nebola obyčajná. Vraždila opica. Poe sa narodil v roku 1809 v Bostone. Jeho rodičia boli kočovní herci, umreli, keď mal tri roky. Adoptovali si ho bohatí manželia Allanovci. Ešte pomerne mladý vyhral poviedkovú súťaž v Baltimore. Stal sa z neho známy autor, brilantne píšuca chodiaca záhada. Dvadsaťštyriročný sa oženil so svojou trinásťročnou sesternicou Virginiou. Z času na čas sa spil na mol, ale dokázal písať geniálne príbehy. V roku 1845, keď manželka ochorela na tuberkulózu a ostávali jej posledné mesiace, napísal Poe jednu z najslávnejších básní vôbec – Havran. Keď Virginia zomrela, Poe sa zrútil. O dva roky neskôr sa záhadne stratil. Našli ho predávkovaného a v bezvedomí. O štyri dni, 7.10.1849, zomrel.

- celkové texty sú menej bohaté na obsah

GRAFICKÁ STRÁNKA JAZYKA – OPAKOVANIE

1. Opravte chyby v interpunkčných znamienkach.

- a) 1. školská slohová práca
- b) Rozvoj vedy a techniky v 20. storočí
- c) Vo Veľkom Krtíši 28. 9. 2012
- d) Úlohu nájdete na strane č. 57 v učebnici pre 2. ročník.
- e) Tieto telenovely by sa ťažko dali nazvať umením.
- f) KALINA J. Tisíc a jeden vtíp. Bratislava: Archa, 1991

2. Opravte chyby v interpunkčných znamienkach.

Auto s defektom sa horko ťažko doterigalo do najbližšej opravovne. Opravár zdvihol kapotu, nazrel, uderil kladivom na určité miesto a riekol: „Hotovo. Dostanem dvesto-päťdesiat eur.“

Auto bolo naozaj pojazdné, ale jeho majiteľ sa pozastavil nad sumou: „Za jediný úder kladivom pýtate dvestopäťdesiat eur?“

„Nie, pane,“ vravel opravár, „za úder kladivom len päťdesiat a dvesto za to, že som vedel, kde mám udrieť.“

3. Opravte chyby v interpunkčných znamienkach.

Už od najstarších čias sa hľadali možnosti, ako čo najviac a najvýhodnejšie písané prejavy skracovať. Najstaršie doklady na skratky pochádzajú už z 3. tisícročia pred n. l. Dnes používané skratky by sa mohli členiť na grafické a slovné. Grafické skratky sú napr. m, atď., č, Ing. Slovné skratky sú napr. SAV (Slovenská akadémia vied), SR, EÚ, UKF (Univerzita Konštantína Filozofa).

PROZODICKÉ VLASTNOSTI REČI – OPAKOVANIE

1. Všimajte si časté chyby vo výslovnosti, ktoré vyplývajú z nedodržania pomeru krátkych a dlhých samohlások:

- a) *starnúť* – *stárnuť*
- b) *brankár* – *bránkar*
- c) *tematický* – *tématický*
- d) *obhajca* – *obhájea*
- e) *scénar* – *scenár*
- f) *dochvilný* – *dochvíľny*
- g) *vysavač* – *vysávač*
- h) *bager* – *báger*
- i) *dodavateľ* – *dodávateľ*
- j) *trápny* – *trapný*

2. Vysvetlite, ako zmení význam vety prestávka naznačená čiarkou.

- a) *Zamietnuť, nemožno vyhovieť.* *zamieľnuť*
Zamietnuť nemožno, vyhovieť. *nemožnosť zamieľnuť*
- b) *Tak ako, otec?* *pytáme sa otcu alebo o priamo*
Tak ako otec? *pytame sa na určitého otca*

3. Vyznačte v uvedených slovách prízvuk:

- a) spolupráca
- b) pracovať
- c) spolupracovník
- d) práca
- e) národný
- f) medzinárodný
- g) vzduch
- h) vzducholod'
- i) vzdušný
- j) nepriedušný

4. Určte, aká bude správna melódia nasledujúcich viet.

- a) *Prídeš sám?* *SPŮRAVA*
- b) *Kedy ste ho videli?* *KLESANÁ*
- c) *Urobili všetko, čo sľúbili.* *SPŮRAVO – KLESANÁ*
- d) *Prines to sem!* *KLESANÁ*



5. Nahlas prečítajte ukážku, pričom dbajte na správnu výslovnosť. Zamerajte sa na slovný prízvuk, dôraz a melódiu. Zvážte, na ktorých miestach v ukážke je vhodné umiestniť pauzy. Zdôvodnite ich použitie. Určte, na ktorých slabikách bude vo vyznačených slovách prízvuk.

Teraz, v tento veľký deň, v deň dcérinej svadby, don Vito Corleone stál vo dverách svojho domu na Long Beach a vítal hostí, všetko dobre známych, ktorým dôveroval. Mnohí z nich vd'ačili za svoj dobrý osud v živote donovi a pri tejto rodinnej príležitosti si dovolili oslovať ho „krstný otec“. Ešte aj ľudia, ktorí pri slávnosti obsluhovali, boli jeho dobrí známi. Barman bol jeho starý kamarát, ktorého svadobným darom boli všetky liehové nápoje a jeho odborné služby. Čašníckmi boli priatelia synov dona Corleona. Jedlo na stoloch v záhrade pripravila donova manželka so svojimi priateľkami a veľkú záhradu vyzdobili girlandami mladé nevestine priateľky.

LEXIKÁLNA ROVINA JAZYKA – OPAKOVANIE

1. Vyhľadajte v ukážke príklady na synonymá a antonymá. Patria zvýraznené slová medzi viacvýznamové slová alebo homonymá?

Často blúdím, táram sa cez celý boží deň,
hľadajúc kolenačky aspoň dáky kameň,
na ktorý by si oprel bolavú hlavičku
a zadriemal zmorený aspoň len trošičku.

Ale čo je nemožné, to ani nehľadaj,
pokoja mat' nebudeš, všetko kričí: hybaj!

Odzadu plameň čierny ako rieka tečie,
spredú ma dač nasilu temer ľahá, vlečie.

A ja na zemi ležím, ani palcom kývať nevládzem...

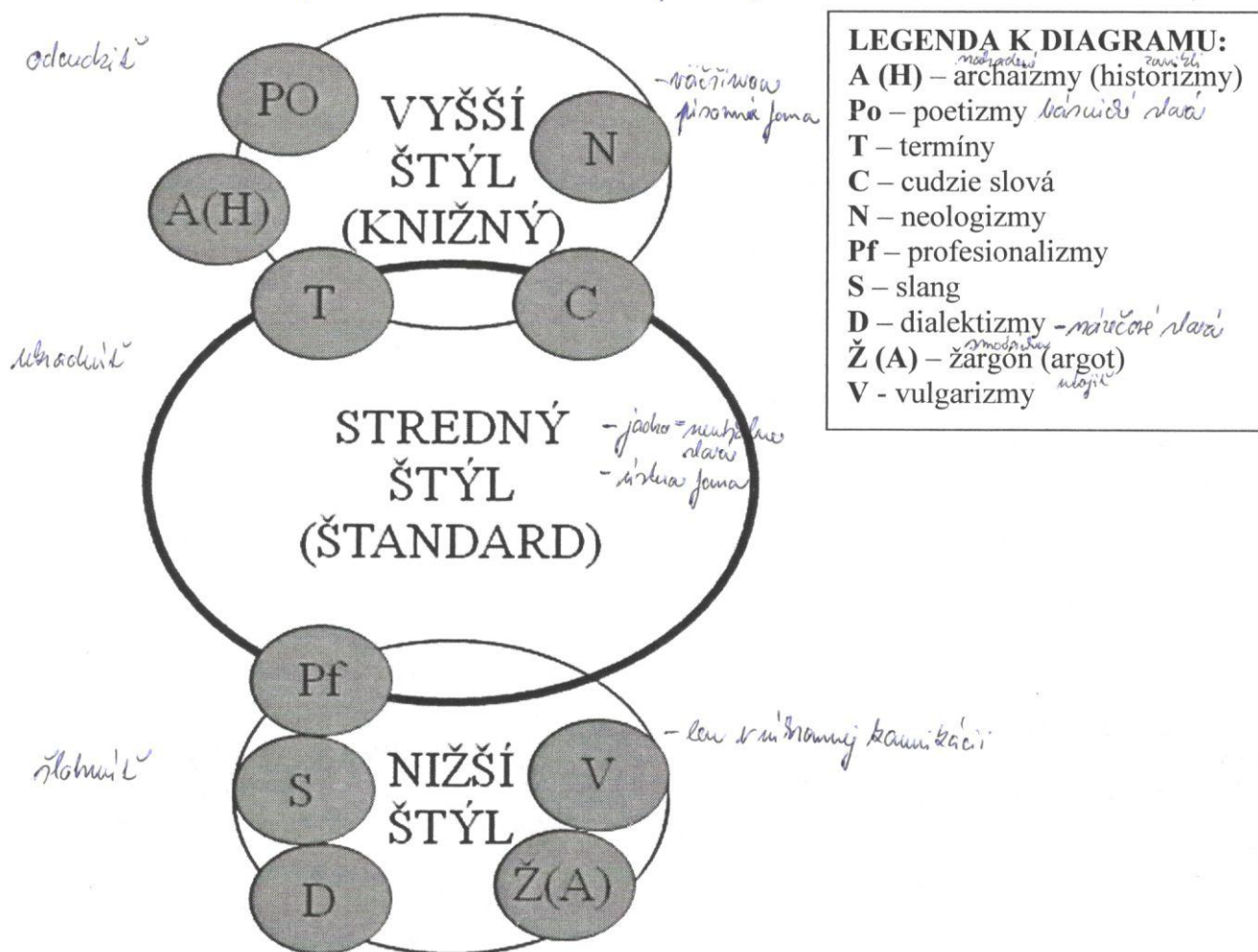
→ odchodní z, produktívne
MAT' - homonyma (matka, matka)

HLAVIČKA - viacvýznamové
→ 2 prvé významy, rôzne sl. druhy

(Janko Kráľ: Zakliata panna vo Váhu a divný Janko)

2. Vysvetlite štýlové rozvrstvenie slovnej zásoby pomocou kruhového diagramu. Určte, ktoré slová patria do vyššieho, stredného a nižšieho štýlu: ukradnúť – odcudziť – šlohnúť. Jednotlivé slová zo synonymického radu zaradte k štýlovým vrstvám a odôvodnite zaradenie: žalár – väzenie – temnica – árešt – baša.

VŠ (všeobecný) SŠ (slovesný) VS (všeobecný) NS (názovný)
(všeobecný) (slovesný) (všeobecný) (názovný)



3. Nájdite v ukážke príklady na štylisticky ^{neultraľne} bezpríznačové a príznakové slová. Pomenujte ich.

Rozpamätajte sa, čo videli sme, milá,
v to sladké ráno leta raz:

mrcina príšerná v zákrute cesty hnila
na márach štrku mraziac nás.

A slnce pražilo do tejto prašiviny,
sťa rozpad zrýchliť chcelo by
a vrátiť prírode pôvodné prvky hliny
z demontovanej podoby

A muchy bzučali v hnilobnom puchu brucha.

archaizmy → Batalióny čiernych lár
dali sa na pochod a tiekli husto zdnuka
z útroby, ktorou hýbal zmar.

To všetko klesalo a stúpalo jak vlna,
šumelo ľahko výsmech tmám,

akoby mrcina, tajomným dychom plná,
znásobovala život sám.

Ach, takou budete i vy raz celkom iste
jak puchu plná mrcina,
hviezdička mojich snov, slniečko moje čisté,
anjel môj, moja jediná.

Kráľovná krásoty, budete takou i vy,
úniku z tejto hrôzy niet,
keď pod rov zídete, čo slizké kvety živí,
v zmäť starých kostí plesnivieť.

No predsa, ľúbezna, červači recte dolu,
keď zbozkáva vás do kostí
že vylúpol som tvar, podstatu, pravdu holú
z rozpadu svojich ľúbostí.

(Charles Baudelaire: Mrcina)

4. Priblížte spôsoby tvorenia slov v slovenčine odvodzovaním, skladaním a skracovaním. Porovnajzte výskyt všetkých troch typov tvorenia slov v texte A a B. Určte, ktorý typ tvorenia slov sa v oboch textoch vyskytuje najviac. Vysvetlite pojmy: univerbizácia, multiverbizácia, kalkovanie a uveďte príklady.

A. V piatok 19. novembra (pozn. red.: 2004) podvečer sa nimi prehnala veterná smršť. Sila vetra sa pohybovala nad 100 km/h – niektoré zdroje uvádzajú dokonca čísla, ktoré odborníci prisudzujú ničivému orkánu. Ten napáchal v priebehu niekoľkých hodín miliardové škody a naše veľhory zmenil na nepoznanie. Z plochy 46 000 ha krásneho ihličnatého lesa je dnes 12 000 ha úplne zničených a ďalších 12 000 poškodených. Tatry v tej podobe, ako sme ich desaťročia poznali a obdivovali, už neexistujú. A prejde možno sto rokov, kým dostane skvost našej prírody pôvodnú podobu.

(N. Šindlerová)

B. Svedectvo reči nášho ľudu – slovenských nárečí – je naozaj živé, pretože tu zvuk, tam tvar, inde slovo alebo výraz nesie v sebe kus histórie nášho národného jazyka, a tak sprítomňuje jeho minulosť. Pravda, kus histórie odráža aj územné členenie na oblasť západoslovenskú, stredoslovenskú a východoslovenskú, ktoré je dedičstvom ešte predhistorickým a svedčí o postupnom presídľovaní našich staroslovanských predkov do našej vlasti od severu, severovýchodu a juhovýchodu.

(Rudolf Krajčovič: Svedectvo dejín o slovenčine)

UNIVERBIZÁCIA - viacnásobné pomenovania označujeme na jednotlivosť (konferenčná sieť = konferenčiar)
MULTIVERBIZÁCIA - jednotnásobné pomenovania pomenujeme viacnásobne (financie = finanční pracovníci)
KALKOVANIE - doslovný preklad cudzieho slova (geografia = zemepis)

TVORENIE SLOV:

SKRACOVANIE - skracovanie slov zo slovných častí skracovaných slov - skratka, význam na NEFENÍ

ODVODZOVANIE -

SKLADANIE - spojením 2 alebo viacerých slov tvorených základov